

Asia: VN/22704/2021

Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta kansalliseksi ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmaksi 2030 (KISS2030)

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotettu kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030 tasapainoinen, eli onko kaikki tarvittavat näkökohdat huomioitu?

Kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030 on laaja-alainen ja tärkeä osa kansallista ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmää. Suunnitelma on vahvasti valtion hallinnon tasolla ja keskittyy valtion tason suunnittelutarpeeseen. Maakuntatason toimijana Keski-Suomen liitto näkisi mielellään suunnitelmassa vahvempaa maakuntatason toiminnan tunnistamista sekä eri tasojen yhteensovitusta valtion tason toimintaan. Lisäksi Keski-Suomen liitto toivoo, että kansallisen tason suunnittelussa ja ennakoinnissa muistetaan tarpeeksi kuulla alueita ja huomioida alueelliset erityispiirteet.

2. Tarkemmat huomiot luvusta 'Havaitut muutokset, vaikutusskenaariot ja riskit' (Luku 2.2)

Katsaus on laaja, mutta jää hyvin yleiselle tasolle. Onkin syytä varmistaa, että toimialakohtainen riskien kartoitus ja sopeutumistoimien määrittely tehdään huolella muualla. Katsauksesta käy myös ilmi, että isoistakin mahdollisista vaikutuskokonaisuuksista ja riskeistä on vielä huonosti tietoa. Tämä korostaa tietopohjan varmistamisen tärkeyttä.

Huomion arvoista on, että heijastevaikutukset esimerkiksi voimistuneiden väestöliikkeiden muodossa jäävät katsauksessa pienelle maininnalle. Pienessä maassa kuten Suomessa tämän tyyppiset vaikutukset voivat olla hyvinkin merkittäviä ja niihin tulisi paneutua perusteellisesti.

Mahdollisissa vaikutuksissa on isoja potentiaalisia ongelmia liittyen tuontiriippuvuuteen (esim. ruoka, lääkkeet, teollisuuden raaka-aineet, energia ym.). Huoltovarmuuden ja omavaraisuuden tulee siksi olla keskeisiä sopeutumisen teemoja.

3. Tarkemmat huomionne suunnitelman visiosta ja päämääristä (Luvut 2.3 ja 2.4)

Visio on hyvä ja tavoittelemisen arvoinen. Päämäärät kiteyttävät olennaiset muutoksen ulottuvuudet.

4. Näkemyksenne teemasta 'Kansallisen tason strateginen suunnittelu ja ennakointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Keski-Suomen liitto pitää tärkeänä lähtökohtana sitä, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen integroidaan osaksi kaikkia olemassa olevia suunnittelu- ja ennakointiprosesseja. Tälle ajatukselle on suunnitelmassa vahva tuki. Näin ei kuitenkaan tapahdu ilman ohjausta, tukea, koulutusta ja mahdollisesti myös sääntelyä. Samalla on huolehdittava resursseista toimeenpanna suunnitelmia myös kunta- ja maakuntatasolla.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen on esimerkki poikkihallinnollisesta teemasta ja on yleisesti tunnistettu, että sektorirajat ylittävien ilmiöiden saaminen osaksi kaikkien sektoreiden toimintaa voi olla vaikeaa.

5. Näkemyksenne teemasta 'Kokonaisturvallisuus ja yleinen huoltovarmuustyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen käsitteleminen osana kokonaisturvallisuutta on perusteltua ja tärkeää, koska kyse ei ole erillisestä asiasta vaan erilaisia ilmiöitä korostavasta muutoksesta. Kokonaisturvallisuuteen integroiminen on perusteltua paitsi kansallisella, myös maakunnallisella tasolla. Tämän tavoitteen konkretisoituminen vaatii laaja-alaista yhteistyötä ja myös eri tahojen lisäkoulutusta tai muuta tietoisuuden nostoa sekä eri tahojen resurssien varmistamista.

6. Näkemyksenne teemasta 'Ruoka- ja ravitsemusturva' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Keski-Suomen liitto haluaa korostaa kotimaisen ruoantuotannon yhä suurempaa merkitystä. Tästä syystä maatalouden ja ruoan tuotannon kannattavuudesta ja jatkuvuudesta on pidettävä huolta. Osana ruoantuotannon omavaraisuutta on muistettava myös lannoiteomavaraisuus ja kiertotalouden mahdollisuudet siinä. Maatalouden kehittymiseen on kiinnitettävä huomiota esimerkiksi alan koulutuksessa.

7. Näkemyksenne teemasta 'Infrastrukturi ja rakennettu ympäristö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Infra kuten vesihuolto on esimerkki teemasta, jossa tarvitaan koulutusta joka tasolle, jotta riskit ymmärretään ja niihin varaudutaan kaikilla tasoilla. Sanana ilmastonmuutokseen sopeutuminen saattaa jäädä ylätasoiseksi ja peittää alleen hyvin konkreettisten tekojen tarvetta.

Suomi on laaja ja laajoilta alueilta harvaanasuttu maa. Suunnitelmassa on hyvin tunnistettu niin tienpidon, sähköverkon kuin tietoliikenneyhteyksienkin merkitys. Yhä sähköistyvässä yhteiskunnassa varavoiman ja varayhteyksien merkitys korostuu. Ymmärryksen, haavoittuvuuksien ymmärtämisen ja suunnittelun lisäksi tämä varautuminen vaatii konkreettisesti rahan kohdentamista erilaisten verkkojen ja varajärjestelmien rakentamiseen ja ylläpitoon. Samalla on syytä huomata alueiden erilaisuus ja varmistaa alueiden välinen yhdenvertaisuus.

Keski-Suomen liitto toteaa lisäksi, että maankäytön suunnittelu ja ohjaus ovat kuntien ja maakuntaliittojen tehtäviä ja keskeisiä asioita myös ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Näille toimijoille on varmistettava resurssit toteuttaa tehtävänsä laadukkaasti.

8. Näkemyksenne teemasta 'Kuivuusriskien hallinta, luonnonvarojen käyttö ja hoito, luonnon monimuotoisuus ja luontopohjaiset ratkaisut' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Metsien merkityksestä puhuttaessa olisi hyvä huomioida ja mainita myös hiilinielut ja -varastot ja niiden pysyvyys.

Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen pitää varmistaa kaikilla tasoilla. On syytä huolehtia, että kaikessa toiminnassa huomioidaan jatkossa, että toimet edistävät kaikkia kolmea tavoitetta: ilmastonmuutoksen hillintää, ilmastonmuutokseen sopeutumista ja biodiversiteetistä huolehtimista. Myös

Keski-Suomen maakuntastrategia tunnistaa, että kaikkien kolmen asian sekä yleisemminkin kokonaiskestävyyden huomioiminen on ensiarvoisen tärkeää maakunnan kehittämisessä.

9. Näkemyksenne teemasta 'Terveyden suojelu ja edistäminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Terveyden suojelun ja edistämisen teema on tärkeä osa suunnitelmaa. Teeman toimeenpanossa hyvinvointialueilla tulee olemaan suuri rooli ja on hyvä, että se on suunnitelmassa tunnistettu. Sisältö voisi kattaa myös laajemmin erilaisia teemoja kuten ilmastonmuutoksen myötä mahdollisesti yleistyviä tuholaisia ja tauteja, (pandemioita) jne. Teemaan kytkeytyy vahvasti myös ruokaturva ja lisäksi terveyssektori on esimerkki infran (lämpö, sähkö, vesi, tietoliikenne) suhteen erityisen haavoittuvaisesta toimialasta.

10. Näkemyksenne teemasta 'Kulttuuriperinnön ja –ympäristön suojelu' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Teema on tärkeä ja siihen on syytä jatkossa paneutua myös maakunnallisella tasolla. Teema on jo nyt osa maakuntasuunnittelua. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (erityisesti kohta 3.4. Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat) olisi hyvä tunnistaa tässä kohtaa.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat osa maankäyttö- ja rakennuslain mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää ja ne käsittelevät myös ilmastonmuutokseen sopeutumista ja hillintää.

11. Näkemyksenne teemasta 'Alue- ja kuntatason ilmatoriskien hallinta' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Maakuntaliittojen ja kuntien rooli ilmastonmuutokseen sopeutumisen kokonaisuudessa on tärkeää tunnistaa ja maakuntaliittojen rooli maakunnan suunnittelussa ja yhteisen tahdon muodostamisessa voisi näkyä suunnitelmassa vahvemmin. Monissa maakunnissa on jo tehty ilmastonmuutoksen hillinnän maakunnallisia suunnitelmia, esimerkiksi hiilineutraalustiekarttoja. Sen sijaan

sopeutumisen suunnitelmia on tehty harvemmissa maakunnissa, mutta esimerkiksi Keski-Suomessa sopeutumisen teema on tulossa osaksi Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 tiekarttaa.

Yhteistyötä tarvitaan eri hallinnon tasojen välillä niin kuin suunnitelmassa sanotaankin. Jonkinlainen kansallinen koordinointi maakuntaliittojen tukena vahvistaisi eri alueiden yhdenvertaisuutta. Maakuntaliittojen ja kuntien rooli ilmastonmuutokseen sopeutumisen kokonaisuudessa tulee näkyä myös pitkäjänteisessä resurssoinnissa.

12. Näkemyksenne teemasta 'Tietopohjan vahvistaminen ja tiedon jalkauttaminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Tietopohja on olennainen osa sopeutumistyötä ja mahdollistaa työn niin kansallisella kuin maakuntatasollakin. Teeman toimenpiteet ovat perusteltuja ja esimerkiksi sopeutumistoimien arviointimenetelmien kehittäminen auttaa myös maakuntatason työtä. Keskeistä on löytää keinoja viedä päivittyvä tieto osaksi eri toimijoiden sopeutumistyötä kaikilla tasoilla.

13. Näkemyksenne teemasta 'Viestintä ja vuorovaikutus' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Viestintä on edellytys tiedon siirtymiselle osaksi käytäntöä. Kokonaisuus on vaikea ja monimutkainen ja kohderyhmiä on paljon. Näistä syistä viestinnän kohdentamista on mietittävä tarpeeksi ja viestinnälle on varattava resursseja eri tasoille.

14. Näkemyksenne teemasta 'Kansainvälinen yhteistyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

15. Näkemyksenne teemasta 'Sopeutumisen seuranta ja arviointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Keski-Suomen liitto pitää sopeutumisen seuranta ja arviointia tärkeänä osana sopeutumisen kokonaisuutta. Menetelmiä kehitetään kansallisesti, mutta olisi hyvä huomata, että samaa työtä tehdään eri vaiheissa myös maakunnissa. Voisi olla perusteltua miettiä aluetason seuranta kansallisen seurannan rinnalla ja miettiä mahdollisia synergia- ja yhdenmukaisuuskysymyksiä jo seuranta kehitettäessä. Keski-Suomen liitto uskoo, että kansallinen kehitystyö toimii vähintäänkin hyvänä esimerkkinä ja tukena ajankohtaiselle maakunnalliselle kehitystyölle.

16. Näkemyksenne luvun 2.5.13 lisäselvitystä vaativista toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

On ymmärrettävää, että yhdessä suunnitelmassa ei ole mahdollista käsitellä kaikkea ja hienoa, että jatkokehittämisen kohteita on suunnitelmassa tunnistettu. Keski-Suomen liitto haluaa korostaa osaamisen kehittämisen tärkeyttä. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen on vaikea ja moniulotteinen sekä yhteiskuntaa läpileikkaava teema ja siksi osaamisen tarve korostuu sekä läpi toimialojen, että hallinnollisten tasojen.

17. Miten arvioisitte suunnitelman toimenpiteiden vastuuttamista? Mahdolliset toimenpidekohtaiset ehdotuksenne toteuttajien lisäämiseksi tai poistamiseksi?

Suunnitelma vastuuttaa lähinnä ministeriöitä ja valtionhallinnon toimijoita, mikä kuuluu suunnitelman luonteeseen. Alue- ja maakuntatason rooli jää suunnitelmassa pieneksi ja se voisi olla paremmin tunnistettu. Maakuntaliittojen lakisääteisiin tehtäviin kuuluvat maakuntakaavoitus, aluekehitys sekä rahoitus ja nämä liittyvät myös ilmastonmuutokseen sopeutumiseen. Paremmin voisi suunnitelmassa näkyä myös eri tasojen yhteistyö sekä sen tärkeys, että tieto ja toimet siirtyvät tasoilta toisille.

18. Millaisena näette oman organisaationne tai edustamanne tahon roolin sopeutumissuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamisessa?

Keski-Suomen liiton roolin pohjana on sen lakisääteisiä tehtäviä: maakuntakaavoitus, aluekehittäminen ja rahoitus. Näissä tehtävissä yhtenä teemana on ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen.

Maakuntakaava ohjaa maakuntatasolla, ylikunnallisesti maankäyttöä. Maakuntakaava yhteensovittaa erilaisia tarpeita ja katsoo laajempia kokonaisuuksia kuin kuntakaavat. Vastaavasti maakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmatyössä linjataan maakuntatason liikennejärjestelmän kehittämisestä. Maakuntakaava ja maakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma ovat työvälineitä ilmastonmuutokseen sopeutumisenkin kysymyksissä.

Keski-Suomen liitto on yhdessä sidosryhmiensä kanssa laatinut maakunnallisen Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 -tiekartan. Tiekarttaa tullaan täydentämään tulevana vuonna ilmastonmuutokseen sopeutumisen teemalla. Ilmastonmuutoksen hillinnällä ja sopeutumisella on iso painoarvo myös aluekehitysrahoituksen myöntämisessä.

Tiekarttatyöllä, mutta myös muulla työllään Keski-Suomen liitto tukee maakuntansa kuntia niiden omassa ilmastotyössä. Etenkin maakunnan pienten kuntien tukena Keski-Suomen liitolla on tärkeä rooli. Tässäkin työssä ilmastonmuutokseen sopeutuminen tulee lähivuosina nousemaan isompaan rooliin. Keski-Suomen liitolla on rooli myös maakunnan muiden toimijoiden yhteistyön herättelyssä ja maakunnallisen yhteisen tahdon ja yhteistyön luomisessa. Työtä tehdään yhdessä kuntien ja muiden alueen toimijoiden kanssa.

Lisäksi Keski-Suomen liitto on mukana maakunnan laaja-alaisessa tulevaisuusryhmässä, joka vastaa Keski-Suomen alueellisen ennakointiprosessin vetämisestä ja kehittämistyöstä.

19. Tarkemmat huomiot vaikutustenarvioinnista (Luku 2.6)

Keski-Suomen liitto pitää vaikutusten arviointia tärkeänä osana suunnitelmaa. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen kohdalla on hyvä verrata vaikutuksia siihen arvioon, mitä tapahtuu, jos ennakoivaa sopeutumista ei tehdä.

20. Muut huomiot suunnitelmaluonnoksesta.

Keski-Suomen liitto pitää hyvänä, että suunnitelma on valmisteltu laajassa yhteistyössä, koska myös sen toimeenpano vaatii juuri laajaa yhteistyötä.

Bayr Suvi
Keski-Suomen liitto